

ÅRSSKRIFT

2018

NØRREBRO LOKALHISTORISKE
FORENING OG ARKIV

Udgivet af:
NØRREBRO LOKALHISTORISKE
FORENING OG ARKIV

Nr. 32, februar 2019
ISSN: 1902-0422

Redaktion:
Foreningens bestyrelse.

Adresse:
Karsten Skytte Jensen
Balders Plads 4, 2. tv.
2200 København N.

Foreningens bestyrelse:

Formand:
Karsten Skytte Jensen
22 92 14 05

Næstformand:
John Dickov Hansen

Kasserer:
Ingrid Bøvith
20 70 52 08

Bestyrelsesmedlem:
Anders Lillelund

Bestyrelsesmedlem:
Josephine Grandlev Bonnevie

Suppleant:
Pernille Grouleff Poulsen

Foreningen og arkivet kan træffes efter
aftale med formanden via e-mail:
info@noerrebrolokalhistorie.dk
eller tlf. 22 92 14 05.

Undtagen i juli og august måned hvor vi
holder sommerferie.

E-mail:
info@noerrebrolokalhistorie.dk

Hjemmeside:
www.noerrebrolokalhistorie.dk

Forsidebillede:
Ågade med Ladegårdsåen, set mod
Jagtvej, foto ca 1910.

Tryk:
Frydenberg A/S

Årsberetning 2018

Foreningen og bestyrelsen

Den 20. marts holdt Foreningen sin årlige generalforsamling. På valg til bestyrelsen var Karsten Skytte Jensen og John Dickov. De var begge villige til genvalg og blev valgt for en to-årig periode. Desuden blev Anders Lillelund og Josephine Grandlev Bonnevie valgt til bestyrelsen for en to-årig periode. Pernille Grouleff Poulsen blev valgt til suppleant. Anette Isted Ludvigsen blev valgt til revisor og Bodil Vendel til revisorsuppleant.

Arrangementer og aktiviteter

Den 10. januar deltog vi i et arrangement i Stefanskirken. Uwe Brodersen holdt et underholdende foredrag om Ladegården og dens beboere. Vores forening viste en lille plancheudstilling og vi solgte postkort og kalendere i pausen.

Den 10. og 11. marts deltog vi i Historiske Dage i Øksnehallen sammen med de øvrige lokalhistoriske foreninger og arkiver i København. Et stort arbejde men desværre uden så meget udbytte for vores forening. Vi har besluttet ikke at deltage næste gang.

Den 27. maj var vi på en byvandring i Nørre Kvarter med guiden Jan Janssen. Stor viden og kendskab til kvarteret blev krydret med mange sjove anekdoter. Der var god tilslutning med omkring 25 deltagere.

Den 25. november var vi på en rundvisning i Mærsk Tårnet. En spændende tur med en god guide. Der var god tilslutning på ca. 25 deltagere.

Vi fik en henvendelse om at deltage i et Lokalhistorisk Museum på Nørrebro, senere kaldet Nørrebro Kulturinstitut. Vi har efterfølgende indledt et samarbejde med initiativtageren Malene Meisner. Vores andel består af lån af materialer og input i øvrigt. Vi udlånte plancher til deres arrangement på Blågårds Plads i forbindelse med Kulturnatten den 12. oktober.

Vores overordnede mål er at afholde mindst to medlemsarrangementer om året, et om foråret og et om efteråret. Udover at afholde disse arrangementer, får vi af og til henvendelser fra f.eks. foreninger og grupper med ønsker om foredrag eller rundvisninger, som vi efterkommer i det omfang vi har ressourcer til det.

I årets løb har vi modtaget en del materiale, hvilket vi er taknemmelige for. Det er altid spændende at modtage materiale, men efterfølgende kommer jo et stort arbejde med at sortere og registrere det. .

Via vores hjemmeside får vi løbende en hel del henvendelser med spørgsmål om

Nørrebro historie, som vi forsøger at besvare så godt som muligt. Er vi ikke i stand til at svare fyldestgørende, henviser vi f.eks. til Københavns Museum eller Stadsarkivet. Desuden får vi i årets løb en del henvendelser fra f.eks. studerende og journalister, som vi hjælper med oplysninger og billedmateriale.

Arbejdet med digitalisering og registrering af vores billedsamling, har været sat lidt på stand-by i årets løb på grund af manglende ressourcer. Vores mål er dog stadig snart at få konverteret registreringerne til Maltex-databasen, så vi efterfølgende kan gøre billederne tilgængelige på vores hjemmeside.

Nørrebro Kalenderen 2019 kom på gaden først i november. og blev solgt hos Steenberg Bog & Idé, Nørrebrogade 163 og Nørrebro Bycenter, Irma Tagensvej 70 samt gennem foreningen. Kalenderen er efterhånden blevet kendt og folk efterspørger den.

Vores medlemstal ligger stabilt, enkelte er faldet fra, men det er opvejet af en mindre tilgang af nye medlemmer. Vi er taknemmelige for vores trofaste medlemmers støtte og håber, at der også fremover, ved positiv omtale af foreningen, vil blive en god tilgang af nye medlemmer.

Forsiden af Nørrebro Kalenderen 2019 viser Sankt Hans Torv ca. 1920.

Titan brænder

Af Sune Hundebøll

Jernindustri på Ydre Nørrebro

Gennem årtier blev der bygget elevatorer, kraner og dynamoer i karréen mellem Tagensvej og Vermundsgade. Aktieselskabet Titan blev stiftet 30. marts 1897 ved en sammenslutning af Akts. Koefoed og Hauberg med firmaet Marstrand Helweg & Co. Det nye firmas fulde navn blev Koefoed, Hauberg, Marstrand & Helweg, aktieselskabet Titan. I forbindelse med fusionen blev produktionen samlet på den gamle Brudesengsmarken på Ydre Nørrebro. Ad flere omgange blev Titans grund på Nørrebro udvidet for at gøre plads til øget produktion.

Branden

Den 15. marts 1900 udbrød en stor brand. Branden startede da materialforvalteren om morgenen ville se efter, om der var mere isolationslak på loftet. Det var mørkt. For at få lys strøg hen en tændstik – uvidende om at lakken udviklede en eksplosiv luftart. Der lød et brag. Tønden med isolationslak eksploderede og brændende lak flød hen ad gulvet. Få minutter efter havde ilden fat i tagværket. Ved et mirakel overlevede manden uden alvorlige skader.

Vandforsyningen i kvarteret omkring

Tagensvej var utilstrækkelig. Der var godt nok lagt en ny og større vandledning langs Tagensvej, men den var endnu ikke sat i forbindelse med vandværket. Den manglende vandforsyning stillede brandvæsnet i en magtesløs situation og det stod hurtigt klart, at hele den store bygning blev offer for flammerne.

Efter to dages brand var der store materielle skader. Fabrikens nye maskinværksted var nedbrændt. Mange maskiner og udført arbejder samt hele fabrikens modelbeholdning gik tabt. Efter branden blev der opført nye bygninger, indkøbt moderne værkstedsmaskiner og arbejdet blev forceret frem for at mindske tabet.

Den hårdere internationale konkurrence betød, at Titan i 1960'erne måtte fusionere med Odensefirmaet Thrige. Produktionen blev flyttet fra Nørrebro i 1965 som en konsekvens af fusionen.

Titangade er opkaldt efter virksomheden, der til sidst besad hele området mellem Tagensvej, Hermodsgade, Titangade, Sigurdsgade og Rådmandsgade.

Branden i pressen

Branden blev beskrevet i dagspressen. Endda så meget, at Illustreret Tidende

Brandtomten. Illustreret Tidende, 25. marts 1900.

ikke behøvede anden tekst til et foto fra brandtomten end: "Fra Fabrikken "Titan"'s Brand paa Tagensvej i Kjøbenhavn".

Her følger en beskrivelse fra avisen Dannebrog 16.3. 1900:

En kæmpebrand

"Titan"'s Maskinafdeling totalt nedbrændt. Flere Mennesker saarede.

En af de største Brande Kjøbenhavn har set i de senere Aar, lagde i Gaar Formiddag i Løbet af faa Timer Aktieselskabet "Titan"'s nye Maskinafdeling ved Fabrikkerne paa Tagensvej i Ruiner og Aske. Ilden opstod nogle Minutter over Kl. 9 i

Gaar Morges og foranledigedes ved

En Explosion.

"Titan"'s Forvalter, Hr. Christensen, var gaaet op paa Loftet i Maskinafdelingens store Bygning hvor Fabrikernes Lager og Magasin fandtes.

Han vilde lede nogle Materialer frem, og for bedre at kunne se i det halvmørke Rum under Taget strøg han en Tændstik af.

Ulykkeligvis skete dette i umiddelbar Nærhed af en Tønde, der indeholdt Lak, som maa antages at have udviklet Benzindampe. I samme Øjeblik, Tændstikken blev afstrøget skete der en voldsom Explosion. Hr. Christensen

styrtede omkuld med et Skrig, der hidkaldte en Arbejder, som hurtig hjalp ham paa Benene igjen og trak ham med sig hen imod Trappen til Etagerne nedenunder. De maatte skyndsomst retirere, thi den Ild, der var opstaaet ved Explosionen, bredte sig med rivende Hurtighed hen under Taget, antændende de mange letfængelige, brændbare Sager, der opfyldte Loftet.

Brandvæsenet blev øjeblikkelig alarm-eret, og fra Hovedstationen, Fælle-vej og Østerbro sendtes i største Hast Dampsprøjter, Stigevogne og det øvrige Materiel af Sted, medens Branddirektøren, Oberst Meyer, Vicebranddirektøren, Kapetejn Bentzon, og Fuldmægtigene

Tersling, Liisberg og Thisted i strygende Galop kjørte til Brandstedet.

Men før Sprøjterne kom, organiseredes der allerede i den brændende Bygning

Et rask Redningsarbejde.

I samme Øjeblik, som Efterretningen om Ildens Udbrud løb gennem Maskin-afdelingen, tog Arbejderne fat paa at redde, hvad der kunde reddes, og i forbavsende Hurtighed lykkedes dem at bringe omkring et Par Hundrede Centrifuger, der stod indpakkede i Værkstederne paa 1ste Sal, parate til at afsendes til Udlandet, ud af Bygningen og i Sikkerhed.

Men Ilden greb saa voldsomt om sig,

Maskinfabrikken "Titan" set fra Tagensvej. (Foto ca. 1920).

at alle de omtrent 800 Arbejdere, der var beskæftigede i Maskinafdelingen, maatte flygte derfra og overlade de kostbare Maskiner og de store Lagre til Flammerne.

Imidlertid var Brandvæsenet ankommet og fik i en Fart organiseret Slukningsarbejdet. To Dampsprøjter opstilledes paa Tagensvej og en paa Jagtvejen - den sidste imidlertid af en Aarsag, der hænger nøje sammen med, at Branden i Gaar kunde faa et saa overordentligt Omfang, den nemlig, at der strax viste sig at være

Mangel paa Vand.

Saa snart Slangerne fra de to Dampsprøjter var lagte ind over Fabrikens Gaard, og de raske Brandmænd var begyndt at angribe Ilden, viste det sig, at der var et altfor ringe Pres paa Vandet og naturligvis en dertil svarende ringe Virkning i Brandmændenes Anstrængelser for at dæmpe det vældige Ildhav, der stod op omkring den brændende Bygnings øverste Etager.

Saa greb man til den Udvej at opstille endnu en Dampsprøjte helt nede paa Jagtvejen, i Nærheden af det Sted, hvor den skæres af Sølvgadens Sporvej; en Slange herfra blev sat i Forbindelse med Slangerne fra de to andre Dampsprøjter, og paa denne Maade bedredes Vandtilførselen noget, men dog langt fra tilstrækkeligt.

Det er naturligvis en højst betænkelig Sag, at der ikke er den fulde Vandtilførsel

til et Kvarter som Tagensvej, der rummer adskillige store Fabriker. "Titan"s Direktører, der saa den vigtigste Afdeling af Selskabets store Virksomhed gaa op i Luer, fordi der ikke kunde skaffes Vand, var da ogsaa med Rette harmfulde herover.

- Jeg har, sagde Direktør Hauberg til os, for halvandet Aar siden skrevet til Magistraten, gjort opmærksom paa den Fare, som Vandmangelen herude frembød for Fabrikerne, og spurgt, hvor man egentlig tænkte sig, at Ansaret vilde blive lagt, dersom der en Gang skete en Ulykke med en stor Brand her. Nu er Vandrørene nedlagte, men man har i disse halvandet Aar givet sig saa god Tid, at der endnu er langt til Enden med Arbejdet, og her staar vi og kan ikke skaffe Vand!

-- Paa det Tidspunkt da denne Samtale fandt Sted, mellem Kl. 11 og 12, var Branden paa sit højeste. Den store Bygning, der stod i Flamme, var ca. 300 Fod lang og opført i fire Etager. Den blev bygget i 1897, da Koefoed & Hauberg blev forenet med Marstrand & Helweg i Aktieselskabet "Titan" I Stueetagen - det eneste, der i Dag staar tilbage - fandtes Værkstederne for Dampmaskiner og elektriske Maskiner, paa 1ste Sal Centrifuge Værksteder og Malerværksteder, paa 2den Sal Modelsamlingen og paa Loftet Magasin og Lager. Heroppe var det jo, at Ilden brød ud. Ved Brandvæsenets Ankomst stod hele Bygningens Tag i lys Lue,

Titans hovedbygning på Tagensvej 86, opført 1936 efter tegning af arkitekt Henry Frænkel. (Foto ca. 1940, Det Kongelige Bibliotek).

og i Løbet af de følgende 2 Timer arbejdede ilden sig ned gennem de andre Etager. Efterhaanden som Gulvene gjenembrændtes, styrtede Maskinerne ned i Ildhavet, og efterhaanden fulgte Gavlene og det øverste Murværk efter; med Bulder og Brag faldt store Partier af Murene ned paa begge Sider af Bygningen, rivende brændende Bjælker med sig, hvorved bl. a. nogle Skure, der stod ved Foden af Bygningens vestlige Gavl, blev antændte og gik op i Flamme.

Det var et imponerende Syn at se Ilden rase i den store Bygning fra den ene Ende af den til den anden og op gennem

alle Etagerne. Store Røgskyer stod fra det mægtige Baal og drev ud over Omegnen, lokkende Tilskuere ud til Brandstedet i Tusindvis. Ilden kunde ses fra baade Østerbro og Nørrebro og fra Blegdamskvarteret, og Folk ilede ad Jagtvejen, Østre Allé og over Fællederne derud, men standsedes allerede paa Tagensvej af en stor Politistyrke under Assisterterne Tvermoes og Lindbæcks Kommando. Paa Brandstedets nordlige Side var der derimod ret uhindret Adgang, og her, i Dalen nedenfor den brændende Bygning, havde der samlet sig en uhyre Menneskemængde, som i Stilhed iagttog den imponerende Brand

og trods den betryggende Afstand, hvori man befandt sig fra Ilden, dog uvilkaarlig rykkede tilbage, naar nu og da et stort Parti af Murværket, efter længe at have hældet truende udover, pludselig med et drønende Brag styrtede ned paa Jorden.

Ved Middagstid

frembød Branden et imponerende Skue. Ilden rasede med usvækket Kraft, hele den store Bygning var et Flammehav, og de mægtige Ildsøjler sendte en Regn af Aske og Gnister langt ud over Fællederne og ned paa store Menneskemængder, der ude fra Markerne og de opkjørte Veje iagttog den kolossale Brand.

Hele Brandvæsenets store Apparat var i fuld Virksomhed. Ude paa Vejen, der

gaar syd for Fabriken hvæsedes alle tre Dampsprøjter, og rundt om paa Tagene stod Brandmændene og dængede Vand ind paa Ilden, medens Murene styrtede sammen tæt ved Siden af dem. Men det gjorde dem ikke forknytte, de blev ufortrødent paa deres Post, og de måtte blive dér længe.

Lidt over Middag var Flammerne naaede ned i Stueetagen, hvor selve Maskinværkstedet fandtes. Brandofficererne havde haabet at kunne redde det, men det lykkedes ikke. Da Gulvet i den nordlige Ende først var gjenembrændt, varede det ikke længe, før Ilden var naaet over det hele, og den begyndte saa med fornyet Styrke. Hele det store

Tagensvej 86 i 2018. I dag huser bygningen Professionshøjskolen Metropol.

Kakkelovnslager, af hvilket man kun havde faaet Tid til at redde meget lidt, faldt først gennem Gulvet, og med smaa Mellemrum styrtede de Centrifuger, det ikke var lykkedes Redningsmandskabet at bringe ud af den brændende Bygning, ned gennem Etagen samtidig med, at Murene og Jærnbjælkerne faldt sammen og gjorde Ødelæggelsen endnu større.

Ud paa Eftermiddagen, ved Firetiden omtrent, var Brandvæsenet saa nogenlunde Situationens Herre. Men da var ogsaa alt, hvad der kunde brænde, ødelagt. De Tusinder af Modeller var blevene Flammernes Roy, alle Maskinerne, Lagrene af Centrifuger og Kakkelovne og meget andet totalt ødelagte, og det, Ilden ikke naaede til, havde Vandet spoleret.

Brandfolkenes Arbejde var paa dette Tidspunkt dog langt fra endt. Alle Vegne rasede Ilden endnu, og der maatte enorme Vandmasser til for atter at dæmpe den. Men det lykkedes, og da der kom Meddelelse om, at der var Ildløs i Bredgade, kunde man med rolig Samvittighed sende den ene af Dampsprøjterne - Adelgade-Stationens - derud. Den vendte ikke senere tilbage, og der blev heldigvis heller ikke Brug for den.

Desværre hændte der i Dagens Løb adskillige ulykker. Den første, der kom til Skade, var, som ovenfor berørt, Forvalter Christensen, som ved Uforsigtighed var Skyld i den store Brand. Ved Explosionen

blev han stærkt forbrændt baade i Ansigtet og paa Hænderne. Haaret blev svedet af ham, og Tøjet var der ved at gaa Ild i. Hans Saar var dog ikke af værre Beskaffenhed, end at han, efter at være forbundet af en Læge, kunde gaa rundt paa Pladsen og se paa Ødelæggelsens Vederstyggelighed.

Betydelig værre kom et ungt Menneske, Holger Petersen, af Sted. Han vilde være med til at slæbe en af de store Maskiner ud af det brændende Hus, men medens Folkene tumlede med den, væltede Maskinen over paa den unge Mand, hvis ene Haand blev omtrent knust. Han blev øjeblikkelig kjørt paa Hospitalet, og samme Skæbne havde en Arbejdsmand, der ligeledes vilde hjælpe til ved Redningsarbejdet.

Heller ikke Brandmændene slap helskindede fra det store Slag. Flere af dem blev ramte i Hovedet af nedstyrtende Mursten, men for de flestes Vedkommende tog Hjælmen det værste Stød, og kun en af dem, 113 Schønbeck, fik alvorligere Beskadigelser. Da en Mur faldt, blev han truffet paa Skulderen og i Siden af de Stenmasser, der sendtes ud til alle Sider, og hans Tilstand var saa betænkelig, at han maatte bringes bort.

En stor Ulykke kunde meget nær være sket, da man vilde rejse en af de store Redningsstiger for fra dennes øverste Trin at sende en af Dampsprøjternes Straaler ind i Ildhavet. Muren truede nemlig med

at vælte, hvad Brandmændene ikke strax var blevne opmærksomme paa; da de var gjorte bekendte med Faren, rykkede de selvfølgelig strax tilbage, og et Øjeblik efter styrtede Muren ned.

Ogsaa flere af Tilskuerne gik hjem med et Minde om Branden. Særlig paa Ejendommens vestlige Side, dér, hvor Ilden om Eftermiddagen havde voldsomt fat, kneb det for Politiet med at opretholde Ordenen. De uvorne Dreng vilde ikke holde sig indenfor passende Grænser, men løb stadig op ad en Skraaning, fra hvilken der var en glimrende Udsigt, og det hjalp ikke noget, at Betjentene hver Gang jagede dem ned. De kom ufortrødent igjen og morede sig med at knuse Vinduesruderne og kaste Sten paa de mere fredssommelige Tilskuere. Omsider blev det dog Politiet for morsomt, Betjentene tog en rask Beslutning og drev hele Mængden ned ad Volden. Ved denne Lejlighed faldt en ældre Herre og forstuvede Foden, en Dreng brækkede et Ben, og flere fik mindre betydelige Kvæstelser.

Halvanden Million

Da Branden i Gaar Formiddag var paa sit højeste, og Brandvæsenet af Mangel paa Vand maatte se hele den store Bygning brænde ned til Grunden, uden at kunne gjøre stort andet end at vogte de tilstødende Bygninger mod Ildens Angreb, udtalte en af Brandvæsenets Officerer til os, at om der havde været tilstrækkelig Tilførsel af Vand, vilde man

efter hans Overbevisning have kunnet indskrænke Branden til Tagetagen.

I det Sted brændte der nu for - halvanden Million Kroner! Den hele nedbrændte Bygning var med Maskiner, Lager og Inventar assureret for ialt 1,700,000 Kr.; regner man herfra de Maskiner m. m., der fandtes i Stueetagen, og som, skjønt stærkt medtagne af de Vandmasser, der trængte ned gennem Loftet, vel kan repareres og anvendes paa ny, omfatter den samlede Skade efter sagkyndiges Mening ca. 1½ Mill. Kr.

Bygningen var assureret for 375,000 Kr. i Landbygningernes almindelige Brandforsikring og Maskinerne sammesteds for 462,700 Kr.; den første Sum er helt reassureret i Udlandet, den anden derimod kun halvt dækket. Resten af den lidte Skade falder paa Brandforsikringsselskabet "Danmark", som ogsaa har en Del af sit Tab dækket ved Reassurance.

Men til Tabet ved den store Brand bør ogsaa regnes, at de ca. 800 Arbejdere, der var beskæftigede i den nedbrændte Bygning, nu staar arbejdsløse, og for Aktieselskabet "Titan" er det endelig et Tab, der i Øjeblikket ikke lader sig udmaale i Kroner og Øre, at den vigtigste og mest indbringende Del af dets omfattende Virksomhed, Centrifuge Fabrikationen, for lang Tid er standset, foruden at Fabrikens store og ganske uerstattelige Samling af Modeller blev

et Rov for Luerne.

I Aftes

Meddelelsen om Kæmpebranden var som en Løbeild fløjet gennem Byen. Det uhyggelige Vejr afholdt dog de fleste i den indre By fra at gøre den lange Rejse ud til det yderste Nørrebro, og det var derfor for største Delen selve Kvarterets Beboere, der i Gaar Eftermiddag udgjorde Tilskuernes tætte Skare.

Henimod Aften tog Tilstrømningen imidlertid Fart, en Mængde Mennesker valfartede ud til Brandstedet, og de gjorde det ikke forgjæves. Den mægtige Brand var endnu langt fra forbi; tværtimod, der syntes at være et godt Stykke til Enden. Til Trods for de uhyre Vandmængder, der stadig strømmede ned i den brændende Fabrik, brændte det lige voldsomt og Branden tog sig med Aftenhimlen som Baggrund om muligt endnu mere storslaaet ud end midt paa Dagen.

Den nedbrændte Fabrik dannede et eneste stort Baal. De svære Jærnbjælker var rødglødende. Varmen udvidede dem, og de pressede stærkere og stærkere paa Ydermurene, som lidt efter lidt, Stykke for Stykke, gav efter for Trykket og styrtede i Grus. Og inde fra Ruinen sendte endnu i den sene Nattetime, disse Linjer skrives, den vældige, glødende Masse høje Flammer til Vejrs.

Under disse Forhold var det selvfølgelig betænkeligt at sende for mange af Brand-

folkene hjem. Kun en ringe Del blev derfor, sammen med Hovedstationens Dampsprøjte, ved Syvtiden permitteret, medens Hovedstyrken og Fælledevejens og Østerbros Dampsprøjter under en Fuldmægtigs ledelse maatte arbejde hele Natten.

Som ovenfor berørt, bliver tre Hundrede Mennesker som Følge af Fabrikens Brand ledige. Deres Arbejdsløshed vil dog antagelig ikke komme til at vare længe; da omfattende Rydningsarbejder, der, hvis det er muligt, allerede vil begynde i Morgen, vil give Arbejde for en stor Del, og Resten haaber Aktieselskabet i Løbet af kortere Tid paa anden Maade at kunne faa Anvendelse for.

Mine barndomserindringer

Af John Lindblad Christensen

Jeg er født i 1937, og min mor døde i 1938 eller 39. Min far afleverede mig hos min farmor og stak til søs. Jeg så ham først mange år senere, og da var han nærmest som en fremmed. Min farmor, som kun havde sin aldersrente, tog sig af mig og gav mig en rimelig god barndom.

Jeg kan intet huske om min mor, men et husker jeg dog. Jeg havde åbenbart en ældre bror, som var retarderet - åndsvag. Han kom på børnehjem, og jeg levede hele min opvækst med truslen om selv at blive anbragt, hvis jeg ikke opførte mig ordentligt. Jeg vidste egentlig ikke, hvad det var, men det måtte jo være noget dårligt, siden jeg blev truet med det. Men jeg er aldrig blevet slået eller på nogen måde blevet behandlet ukærligt. Farmor var et godt menneske.

Hun lærte også mig noget godt, nemlig aldrig at lyve eller stjæle. ”Kan man lyve, kan man også stjæle.” og ”kan man stjæle fem øre kan man også stjæle ti kroner”, sagde hun. Jeg snød hende én gang, og hendes vrede og foragt var så voldsom for mig, at jeg nu i en alder af 76 år kan sige, at jeg aldrig siden har løjet eller stjålet.

Alt i alt blev det en god og tryk barndom, som varede indtil jeg fyldte 14 år og rejste hjemmefra. Fra den dag blev jeg betragtet som voksen og var i virkeligheden helt alene i verden.

Jeg husker min tidligste tilværelse som rar. Somre med megen sol og vintre med megen sne. Foråret var kun markeret ved, at vi begyndte at gå med korte bukser, men efteråret har jeg ingen fornemmelse af.

En god ting i forhold til i dag var, at der ikke var nogen kunstige grupper med hver deres alderstrin. Alle aldersgrupper legede sammen på gaden eller i Nørrebroparken, som var et paradis med gynger og vipper, sandkasser, klatrestativer, et kæmpe soppebassin og lineplanker. Og trygheden var også her i form af en meget rar kommunalansat legetante. Hun arrangerede lege som skjul, et-tagfat, boldspil, sanglege og hun holdt øje med legeredskaberne, trøstede de små og reparerede småskader. I en periode fægtede vi. Man kunne købe en rimelig god blomsterpind for ganske få ører, og så inddelte vi os f. eks. Errol

Flynn-grupper og D'artagnan-grupper. Også her var alle aldersgrupper med. Pigerne var udkigsposter eller skønne møer, der skulle røves. De helt små var vores børn, som de andre også ville røve osv. Boldspil var der ikke meget af på gaden. En kort overgang splejsede vi om et "kardong" altså et kondom på apoteket og brugte det som håndbold. Ellers var det mest rundbold og høvdingebold i skolen eller hos legetanten.

Vinteren var en meget hyggelig tid både udendørs og indendørs. Når det rigtigt sneede, blev gaderne ret hurtigt ryddet af folk med snetegn, så der var ikke store legemuligheder.

Men i baggården blev det liggende, og vi byggede kæmpestore snehuler, hvor vi som hemmelige klubber kunne sidde med stearinlys og en stor humpel rugbrød.

Indendørs buldrede ilden i kakkelovnen. Stik-kedlen fløjtede hyggeligt, når vandet til kaffe eller opvask var varmt, og ind imellem opstod et dejligt eventyragtigt øjeblik, når farmor lavede bagte æbler. Æbler på en tallerken oven på kakkelovnen, skroget skåret ud og hullet godt fyldt op med puddersukker. Åh, hvor godt!

Eller når farmor i stedet for en hokasse brugte sengen, når der skulle koges

kartofler. Gryden blev pakket godt ind i "Social-demokraten" samt et stort tæppe og stod der nogle timer. Når hun tog gryden af, smed jeg alt tøjet og lagde mig ind under dynen.

Næsten paradisisk.

Aktiviteterne var også anderledes om vinteren. Jeg spillede "Krig" et nemt kortspil eller "Ludo" med farmor og sommetider med et par kammerater. Da vi blev større, spillede vi drenge "Piratbridge" eller "Matador". Når det foregik hos Hr. og Fru Jensen, Eriks forældre, fik vi altid mælk og puddersuktermadder.

Fredag aften var der kredsmøde i FDF i Bjelkes Allé. 500 drenge samledes om sang og forskellige aktiviteter, mest foredrag eller film. Tirsdag aften havde vi klasse-møde med gymnastik. Det tredje var patruljemøder med en form for undervisning, som ikke vedrørte skolen. Altså knobbinding, lejrregler og igen sange fra March-og-lejrsangbogen.

Kredsen, K5, var uhyre aktiv med weekendophold i Skovhytten i Farum, Flotte agitationsmarcher rundt på Nørrebro: 500 drenge i enten den grå væbneruniform eller den hvide matrosuniform marcherende i takt til musik fra et hornorkester med dejlig militærmusik.

Mange af de færdigheder jeg tilegnede mig i FDF, har jeg haft god nytte af,

når jeg har færdedes f. eks. i de norske
fjelde eller har cyklet rundt i Europa.

Og flere af sangene kan jeg endnu.
Særlig én husker jeg og synger jævnlgt.
Her er den:

Melodi: Jeg elsker den gamle, den
vاكلende rønne.

*Der findes en del, som jeg ikke kan fatte,
Måske én og anden kan gi' mig besked,
For selv kan jeg ikke forstå noget a' det,
Hvordan det kan være, er der ingen der
ved.*

*For hør nu engang, hvad der ofte er
hændt mig,
Når ud jeg på landet i modvind mig
stred,
På hjemvejen da havde vinden jo vendt
sig,
Hvordan det kan være .. o.s.v.*

*Når hjemme på knagen jeg har
paraplyen,
Ja, så øser regnen ustandselig ned,
Men har jeg den med, bliver vandet i
skyen,
Hvordan det kan være .. o.s.v.*

*Jeg ved med bestemthed, min cykel
punkterer
Så snart jeg har glemt, at få lapperne
med.
Den holder vel, ellers et år eller mere,
Hvordan det kan være .. o.s.v.*

*En eneste tændstik jeg havde i hytten,
Fuldstændig forgæves på æsken jeg
gned.
Den havde ej svigtet, hvis jeg havde
sytten,
Hvordan det kan være .. o.s.v.*

*I ukendt terræn - mellem bakker og dale,
Hvor én vej går op, og en anden går
ned,
Jeg vælger tilfældigt - jeg vælger den
gale,
Hvordan det kan være .. o.s.v.*

*Ved lodsedler bliver min rigdom ej
grundet,
Jeg køber en del nærmest for at få fred.
Jeg brændte en seddel - og kunne ha'
vundet,
Hvordan det kan være .. o.s.v.*

*En morgen, når væk'uret glemmer at
vække,
Og klokken er mange, og jeg skal af
sted,
Da ved jeg bestemt, at mit snør'bånd vil
knække,
Hvordan det kan være .. o.s.v.*

*Hvordan kan det være, at alting er tosset
Og driller mig i en uendelighed?
Det er da vel ikke mig selv, der er
klodset,
Hvordan det kan være .. o.s.v.*

Jeg fik på et tidspunkt en stor bunke pap
og flere ruller klisterbånd fra en mand,
der arbejdede på Gyldendal. Og så gik

jeg i gang med at være kreativ. Jeg lavede togbaner og huse og sprællemænd, og engang lavede jeg en spilleautomat af dette pap samt en cigarkasse. Den var ret vellykket, og jeg fik megen ros for den. Og den har også nok givet mig en del selvtillid. I hvert fald har jeg lavet flere opfindelser siden.

Ved at putte en femøre i kunne man få en forvandlingskugle, og jeg tjente godt på den maskine ved den næste familiekomssammen, hvor alle farmors børn med familier og børn var samlet til det store kolde bord.

En meget stor plads i Nørrebroparken var om vinteren skøjtebane og om sommeren forbeholdt pedaldrevne legebiler, som kostede et mindre beløb pr. halve time. Jeg havde sjældent råd, men hjalp sammen med et par andre drenge ejeren med at hente bilerne fra kælderen, hvor de var anbragt om natten. Der var nok 30-40 biler, som jo også skulle tilbage om aftenen.

Belønningen var gratis kørsel et stykke tid. Om vinteren løb vi på isskøjter, og vi var i hundredvis på pladsen. Og igen, alle aldersgrupper i skøn samdrægtighed.

På gaderne, især om sommeren, løb vi på rulleskøjter. For mit vedkommende var det som regel kun om søndagen på grund af arbejde.

Det var naturligt at hjælpe til i hjemmet.

Farmor var dårligt gående, så fra jeg var fem-seks år havde jeg min faste gang i HB (Brugsen), hos bageren, hvor jeg altid skulle købe ”brød fra i går”, og endelig var jeg fast gæst hos slagteren. Indkøbene her var mest indmad, fordi det var den billigste mad. Tirsdag var altid fiskedag, og hvis det var torsk, blev resterne om onsdagen så pluktorsk.

Ål må også have været billig mad. Jeg mener i hvert fald, at vi fik det ret ofte som for eksempel ålefrikassé eller kørveldsuppe, hvor temmelig mange ålestykker svømmede lystigt rundt. Begrebet kræsenhed forekom ganske simpelt ikke. Vi spiste, hvad der kom på bordet, og derfor er vore dages hysteri om mad en gåde for mig. En typisk madpakke kunne bestå af fire halve stykker rugbrød. En kartoffelmad, en tomatmad, en æblemad og en puddersuktermad. Og hjemvendt fra skole var det et glas kærnemælk og en ”hestens fødselsdag”, det vil sige en meget tyk skive rugbrød med fedt. Det var ikke almindeligt med salat til maden, og appelsiner fik jeg først flere år efter krigen, men vi spiste mange rabarber og hele citroner og om efteråret paradisæbler, som vi ofte plukkede i Rosenhaven, der var en del af Nørrebroparken.

Slik var helt ukendt under krigen og sjældent efter. Vi lavede så vores eget. For eksempel delte Bent og jeg for fem øre bagegær. Eller hjortetaksalt blandet

Legepladsen i Nørrebroparken med de populære pedaldrevne legebiler.

op med rasp. Endnu senere kunne man få Zenta, små lakridsfirkanter, som vi satte fast på håndryggen. Man kan faktisk købe dem endnu. Og endnu senere de forvandlingskugler, som jeg benyttede i min slikautomat. Onkel Sofus boede i Ordrup og var droschekusk på Dyrehavsbakken. Han havde sine heste i et skur i baghaven, og der var jeg glad for at være. Der var nemlig et foder, som blandt andet indeholdt klid, og jeg elskede at sidde ude ved hestene og smovse.

Kød fik vi måske en gang om ugen. De øvrige dage kunne byde på stuede kartofler, brasede kartofler, stuvet

hvidkål, fløjlsgrød eller blot varm mælk med kanel og tvebakker. Det var nok det almindelige på Nørrebro. Og derfor var der ingen fede børn, og vi kunne allesammen med lethed klatre helt til tops i tovene i skolens gymnastiksal. I dag kan kun meget få gøre det. Jeg har som lærer af og til udfordret eleverne. Og jeg har helt til jeg fyldte 63 år kunnet følge med.

Maden var nok lidt primitiv ind imellem, men vi var stærke både fysisk og psykisk, og vi var aldrig rigtigt syge. Småting som halsbetændelse var ikke nok til en hjemmedag. Farmor sagde

altid: ”Du kan ligeså godt sidde ovre i skolen og have det skidt, som du kan sidde herhjemme”. Og det var nok ikke bare mig, det gjaldt. På et tidspunkt var hele klassen syge i fire dage, før nogen opdagede, at vi havde en epidemi med smitsom gulsot. Så blev klassen lukket i fjorten dage.

Følgende episode kan måske belyse vores ukendskab til sygdom. Fritz sad og græd i en af timerne og holdt sig for det ene øre. Han havde ondt der. Han og vi andre anede ikke, at det hed ørepine. Læreren gik ned på kontoret og hentede en pille. Fritz sagde tak og tog pillen mellem fingrene og stoppede den ind i øret. Vi havde jo ingen ide om, hvad en pille skulle bruges til.

Men selv om vi følte os meget raske og stærke, blev en del af os sendt på svagbørnsskoloni. Det var udmærket, men der altså også godt derhjemme. Det mente de fleste af os. Vi blev kaldt baggårdsbørn, og det var en udbredt opfattelse, at vi levede en skyggetilværelse i de mørke baggårde. Intet kunne være mere forkert. Vi var altid ude i det fri, og i baggården var der også masser af sol. Men Københavns Lærerforening mente altså, at vi skulle have mere sol og måske bedre mad.

Bønderne rundt om i landet havde åbenbart også en opfattelse af, at vi stakkels underernærede, blege børn burde ud og have ordentlig mad. Jeg

kom til Kustrup på Fyn hos Mikkelsen, som var enkemand, men havde ansat en husbestyrerinde, Oline. Det var nogle gode somre, og da jeg fyldte 14 år, tilbragte jeg et helt år hos ham som karl til en løn af 1000 kroner. Men det er en senere historie.

En gang imellem var jeg hos produkthandleren med kødben, som farmor havde gemt, samt gamle kluderester. Jeg ved ikke, hvor meget det indbragte, men alt har sikkert kunnet bruges, når hun kun havde aldersrente og ikke fik noget for at have mig.

Fra jeg var seks år, skulle jeg hente koks i remisen på Nørrebrogade. Der var ca. én kilometer, ikke meget, men når man kun er seks år og skal bære en gulfspand med ti liter koks, så er det en meget lang tur. På fliserne kunne jeg sætte spanden ned og trække den, men den skulle bæres over gaden, på ujævne steder og op ad trapperne.

Men hverken indkøb eller koksindkøb var en sur pligt. Det var bare en del af tilværelsen. Ligesom at hjælpe med at strække nyvasket sengetøj eller banke tæpper nede i gården.

Senere fik jeg to pligter, som jeg hadede, men aldrig protesterede over, for det skulle jo også gøres. Min fasters cykel skulle bæres op fra gaden og op i lejligheden. Selv om vi boede i stueetagen, var det dog først stentrappen

på gaden og så en trappe op, og det var et virkelig hård job for en 7-8-årig dreng. Jeg stjal mig sommetider til at prøve at cykle, og det lykkedes mig at beherske det ret godt, og fik også god brug for det senere hen som cykelbud for grønthandleren.

Den anden ubehagelige pligt var at hente en stang krystal-is. Selv om den blev pakket ind i avispapir, løb smeltevandet ned i mit tøj. Men igen, det skulle gøres. Og farmor kunne ikke.

Måske fordi vi ikke havde særlig meget legetøj, var vi aktive ved at hjælpe købmanden, dukkemageren, skomageren og ismejeriet. For det meste blev vi aflønnet med naturalier. Hvis vi for eksempel hjalp Eriksen, ismejerimanden, med at bære tomme isvaffelkasser op i hans bil, fik vi lov til at tømme dem for krummer. En tur ud på mejeriet ”Enigheden” efter mælk indbragte nemt en 35 øres is. Hos skomageren fik jeg en gang forålet mine træsko som betaling for at rette brugte søm ud. Og hos bageren kunne man redde sig en bakke flødeskum, som farmor brugte til æblekage om søndagen.

Efterhånden, som vi blev ældre, tog omfanget af arbejde fart, så det kunne blive lange dage. Da jeg var 11 eller 12 år stod jeg op klokken fem og bragte morgenbrød ud. Så fik jeg foruden løn et par rundstykker med hjem til vores morgenmad. Så var der skoletid til klokken 14. Også om lørdagen.

To gange om ugen var jeg model for Pontel, frisøren, og fra klokken 15 kørte jeg som bud hos en grønthandler på Frederiksberg. Halvdelen af lønnen blev sat i sparekassen til min konfirmation og den anden halvdel fik farmor i kostpenge. Jeg kunne selv bruge drikkepengene, som jeg ville, og det blev meget ofte til en biograftur i Nora Bio. Vi lukkede klokken 17.30, derefter oprydning til klokken 18 og så hjem til aftenmaden. Når jeg så var færdig med at lave lektier havde jeg aldrig besvær med at sove.

Om søndagen kunne vi få et ekstra job med at sælge is, enten ved Bagsværd sø eller på Gladsaxe Speedway. Da kunne man sagtens tjene en hel voksendagløn, så det var eftertragtet.

Et år fik jeg en skolehave, og det var noget rigtig stort i mit liv. Tænk, at de små bitte frø blev til gulerødder, kartofler, radiser og græskar. Jeg var meget stolt, da vi første gang spiste syltede græskar til maden. Mine græskar! Jeg har haft mange nyttehaver siden.

Trafikken under krigen bestod mest af hestevogne. Der var vogne fra mejeriet ”Enigheden”, skraldevogne, biler, hvor forruden var taget ud, så chaufføren med tømmerne kunne styre hesten, der trak bilen. Enkelte gange kom en lastbil kørende med kakkellovn bagpå, men ellers det mest almindelige de tyske

biler med en eller to soldater stående på trinbrættet. Der var trækvogne med højtråbende sælgere: ”Sild er godt....” Der var skærslibere: ”Her slibes knive, her slibes sakse.....” sang de. Der var også en kludeopkøber, men jeg kan ikke huske hans tekst.

Drosker, - eller taxier var der også, men ikke mange. Jeg tror, at vi brugte det en enkelt gang en nytårsaften, ellers var det bare gåben eller en sporvogn.

Vi børn tænkte ikke meget over krigen.

Det hed godt nok krig, men de voksne skånede os ved ikke at tale om det. ”Små gryder har også ører”, hed det altid. Sommetider var det ligefrem hyggeligt med krig, for når luftalarmen lød, skulle vi ned i cykelkælderen, der fungerede som beskyttelsesrum. Der var tændte stearinlys. Der var flinke voksne, og sommetider var der også brød eller kager. Så jeg nåede aldrig rigtigt at opfatte krigen som noget slemt.

Man taler meget i vore dage om ”den

John Lindblad Christensen boede som barn i Søllerødgade 46. Foto: KSJ 2018.

sorte skole” med tæsk for et godt ord. Det passer ikke. Lærerne måtte bruge lussinger, spanskrør eller eftersidninger, men det blev ikke brugt ret ofte. Vi opførte os jo ganske pænt, og hvis vi havde gjort noget forkert, så var der en gensidig forståelse for, at det skulle straffes. ”Vil du have eftersidning eller en ørefigen?” Generelt havde vi et godt forhold til lærerne, og vi havde det også nok betydeligt bedre end vores dages skolebørn.

På et tidspunkt i femte klasse gik jeg i en periode i strejke. Jeg nægtede at foretage et fuldstændigt tåbeligt stykke skrivearbejde. (Det var altså mig, der fandt det tåbeligt). Betalingen var tre slag med spanskrøret hver morgen, og jeg stillede troligt op og lavede strambuks. Denne straffende mand var samtidig min svømmelærer i svømmeklubben ITI, og udover slagene var vi de bedste venner.

Stevnsgade skole var ”sinkeskole” og en enkelt elev fra vores klasse blev sendt derover, men ellers kendte man ikke til vanskelige elever. Ham, der kom i sinkeskole, blev drillet, altså mobbet, en del, men ellers har jeg aldrig set eller hørt om det i min skoletid. Vi kunne allesammen læse, skrive og regne rimelig godt. Vi kendte til danmarkshistorien, kendte, ganske vist mest som udenadslære, til geografien og naturen og vi kunne en masse sange. Det er jo ikke lige det, som moderne elever

kan bryste sig af.

Konfirmationstiden nærmede sig, og vi begyndte at gå til præst. Jeg anede ikke, hvad det gik ud på, for vi gennemgik bare Luthers ”Katekismus”, og i kirken sagde vi bare ja. Vi tænkte heller ikke meget over gaver. For os var det vigtige, at vi nu trådte ind i de voksnes rækker. Og at vi nu måtte ryge.

Hele familien så spændt til, da jeg fik udleveret min første cigaret. Vi havde jo hele barndommen igennem fået at vide, at man måtte først ryge, når man var blevet voksen. Og det var altså nu. Jeg stak cigaretten i munden, tændte den, sugede ind og inhalerede som erfaren ryger. Vi havde nemlig røget i smug siden, vi var 8 år. Hr. og fru Jensen, Eriks forældre, sendte ham under krigen ud for at samle cigaretskodder på gaden. Vi var et par stykker, der fulgte med, og da det så ret spændende ud, endte det med, at vi selv lavede cigaretter af 00-toiletpapir.

Senere blev vi mere avancerede og købte i fællesskab en cerut, som vi sad og blev syge af inde i et kloakrør ved Ladegårdsåen.

Da forbavnelsen havde lagt sig, fik jeg min konfirmationsgave: En splinterny cykel med håndbremse. Min allerførste cykel. Fra den samlede familie. Det var den eneste gave, men jeg var overvældet, og da jeg skulle over til min

sommerferievært og arbejde, cyklede jeg derover, - næsten 200 kilometer. Farmor døde kort efter, og da jeg ikke havde nogen særlig tilknytning til min

faster forsvandt også det sidste bånd til København og den øvrige familie.

Nu var jeg voksen.....

Schioldanns Stiftelse – et lille "Christiansborg" på Nørrebro

Af Karsten Skytte Jensen

På den trekantede grund hvor Kronborggade løber ud i Hørsholmsgade ligger en imponerende bygning, der bærer navnet "Schioldanns Hus". I dag er det en andelsboligforening, men oprindeligt var det én af de mange stiftelser, der i slutningen af 1800-tallet og begyndelsen af 1900-tallet blev opført, især på Nørrebro.

Schioldanns Stiftelse blev oprettet i 1901 af muremester Albert Nicolai Schioldann (1843-1917) og hustru til fribolig for "trængende og værdige mænd og kvinder, der tidligere havde kendt bedre kår, og som på grund af en eller anden uforskyldt årsag var kommet i trang". Pågældende skulle være fyldt 60 år.

Stiftelsen fungerede dog i begyndelsen nærmest som en udlejningsejendom med enkelte friboliger. Der var oprindeligt i alt 95 2- og 3-værelses lejligheder,

Albert Nicolai Schioldann.

som hovedsagelig blev lejet ud til ældre damer. I visse af lejlighederne kunne man, ved at betale et engangsbeløb, bo huslejfrit resten af livet, det gjaldt også livsarvinger.

Schioldanns Hus set fra Hørholmsparken. Foto: Karsten Skytte Jensen, maj 2018.

Ejendommen ligger lige ud til Hørholmsparken, en del af Nørrebroparken, det grønne område som nedlæggelsen af den tidligere Nordbane gjorde mulig omkring 1930. Herfra kan man se hele den imponerende facade i sin helhed. Stiftelsen blev opført i 1901-02 i såkaldt ”palæstil” og blev tegnet af arkitekten Emil Jørgensen. Den blev taget i brug i april 1902.

Forhuset mod Hørholmsgade er ca. 300 fod (ca. 92 meter) lang. Det er en bygning i 28 fag og fem etager plus mansardetage. Bygningen er dækket af sortglaserede teglsten og skifer. Facaden er inddelt i fem afsnit, hvor det midterste afsnit er på fire fag. Over det midterste afsnit er der en stor trekantet frontispice

med en figurkomposition. Bygningen er opført med granitfacade indtil anden sal og er i øvrigt gråpudset. I midten er der en buet port med en dobbelt fløjddør af egetræ, over porten er der en hvid slutsten med indskriften: ”22/A-K”. Over

Indskrift til venstre for porten mod Hørholmsgade. Foto: KSJ, maj 2018.

Slutsten i hvid marmor over porten mod Hørsholmsgade. Foto: KSJ, maj 2018.

slutstenen er der en vase (urne). På stenen til venstre for porten ses initialerne "A.N.S./F.C.S." som står for bygherren Albert Nicolai Schioldann og hustru Frederikke Christiane Schioldann. Herunder opførelsesåret 1901. Mellem initialerne ses et kors på anker over et hjerte, symbolerne på Tro, Håb og Kærlighed.

Arkitekten

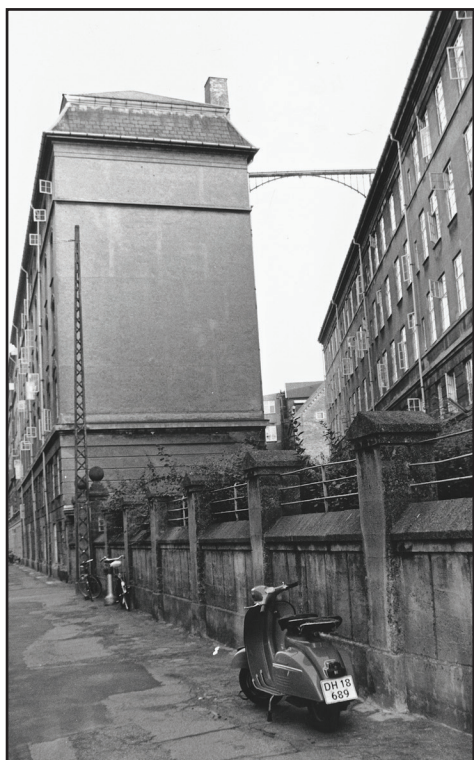
Arkitekten Emil Jørgensen (1858-1942) var elev af Hans Jørgen Holm og Martin Nyrop. Sin største betydning havde han muligvis ved sin store tekniske indsigt bl.a. som kon-

duktør for Nyrop på Københavns Rådhus 1893-1904 og på Bispebjerg Hospital 1909-14. Andre bygninger han har tegnet som Helgolandsgade 8, Klædedepotet, Håndværkerstiftelsen og Klosteret på Jagtvej (kirken inspireret af Sankt Bendts Kirke i Ringsted) er eksempler på den Herholdtske, dansk-italienske nationalromantiske retning og denne retnings opdyrkning af det håndværksmæssige. Ligeledes viser frisen i Rådhusshallen Emil Jørgensens evne til at tegne og hans humoristiske åre.

Schioldanns Stiftelse blev opført samtidig med at man planlagde en genopførelse af det Christiansborg Slot, der var brændt i 1884. Emil Jørgensen har i facadens udformning været inspireret af Christiansborgmotivet, og Schioldanns Stiftelse er da også ligefrem blevet kaldt et lille "Christiansborg" på Nørrebro.

Bygningshistorie

Den 6. marts 1901 søgte Emil Jørgensen på bygherrens vegne om tilladelse til at opføre to 5 etagers beboelsesejendomme. Ejeren, murermester Albert Nicolai Schioldann, havde købt grunden af virksomheden "Brødrene Cloettas Chokoladefabrik", der ejede ejendommen ved siden af i Hørsholmsgade 20. Det var Schioldanns tanke at opføre en smuk og statelig bygning, der skulle rumme friboliger for mindrebemidlede, ældre borgere. Forhuset rummede oprindeligt 41 toværelses og 29 treværelses lejligheder med entre, køkken med gaskom-

"Jernbroen" der går fra tag til tag mellem for- og baghuset stammer fra ejendommens oprindelige centralvarmeanlæg.

fur og spisekammer samt fælles toilet på køkkentrappen. Mod Kronborggade opførtes et baghus i fem etager, der oprindeligt indeholdt 15 toværelser og 10 treværelser lejligheder og med fem butikker i stueetagen.

Det var Schioldanns søn, G.N. Schioldann, der stod for murerarbejdet. Bygningen var fra starten forsynet med vandklosetter og centralvarme. Rester af det oprindelige centralvarmeanlæg

kan stadig ses fra den nordlige del af Hørsholmsgade, hvor der mellem for- og baghus går en "jernbro" fra tag til tag med en rørledning.

Konkurrencen

I 1902 udskrev Københavns Kommune for første gang en konkurrence om "Prisbelønninger for Kunstneriske Løsninger af Byggeforetagender". Ansøgningsfristen udløb 31. januar 1903, hvor såvel bygherrer som arkitekter kunne sende tegninger til opførte bygninger ind til bedømmelse. Emil Jørgensen deltog i konkurrencen. Der var udsat fire præmier på hver 1000 kr. Dommerkomiteen bestod af stadsarkitekten Ludvig Fenger samt tre arkitekter udpeget af "Akademisk Architectforening" nemlig Hans Jørgen Holm, V. Mørk-Hansen og Anton Rosen. Kun to præmier blev uddelt og den ene gik til Schioldanns Stiftelse i kategorien "beboelsesejendomme med mindre lejligheder", den anden for en forretningsejendom, blev tildelt Hotel Bristol på Rådhuspladsen tegnet af arkitekt Vilh. Fischer.

Emil Jørgensen var glad for præmien, som han takkede for i et brev af 16. november 1903. Men samtidig kritiserede han sammen med "Akademisk Architectforening"s formand Axel Berg konkurrencebetingelsernes krav om, at bygherrer og arkitekter selv skulle indsende egne arbejder: "Thi foruden det Ubehag, enhver føler ved selv at skulle møde frem og udpege sit Værk som særlig udmærket – og som derfor kan afholde

dem fra Deltagelse i Prisæskningen ...” Emil Jørgensen og Axel Berg frygtede, at der dermed var risiko for, at man ikke fik de bedste arbejder frem til bedømmelse.

Stiftelsens historie

Da murermester A.N. Schioldann lod ejendommen bygge, var der ikke midler til at alle boligerne kunne være friboliger. I starten var der kun 14 friboliger. Han håbede dog, at ejendommens økonomi med tiden ville tillade, at der kunne blive flere friboliger. Men der var mange stiftelser, foruden Schioldanns, der kun fungerede delvist som stiftelser og havde et begrænset antal friboliger. Schioldanns Stiftelse kom da også mest til at fungere som en almindelig udlejningsejendom. Ejendommen blev solgt omkring 1987, på dette tidspunkt bestod stiftelsen dog stadig.

Huset i dag

Ejendommen med for- og baghus står i dag stort set som ved opførelsen. Den eneste væsentlige ændring, der er sket i det ydre, er nedlæggelsen af butikkerne mod Kronborggade. Den monumentale facade præsenterer sig flot ud mod

Hørsholmsgade og bidrager i høj grad til at højne by- og gademiljøet i kvarteret. Facaden er, foruden at være tidstypisk, også et fornemt eksempel på boligbyggeri af høj kvalitet fra omkring år 1900. Bygningen har da også fået vurderingen ”høj bevaringsværdi” i Bydelsatlas Nørrebro fra 1996.

For tiden er Andelsboligforeningen ved at få omdannet tørrelofterne til 17 taglejligheder i to planer. Desuden vil man i samme ombæring også skifte de gamle nedslidte vinduer til nye energirigtige. Ombygningen betyder samtidig at hele ejendommen energioptimeres med et nyt tag, der er isoleret efter nutidens foreskrifter. Desuden bliver facaden renoveret og der bliver installeret elevatorer på bagtrapperne. Dermed bliver ”Schioldanns Hus” bragt op på en standard, der vil være til glæde for andelshaverne også i tiden fremover.

Kilder:

*Karin Kryger, Hørsholmsgade 22 A-K
”Lille Christiansborg”.*

Oplysninger fra A/B Schioldanns Hus.

Wikipedia.

Da der var jernbanestation i Nørrebroparken

Af John Dickov Hansen

I anledning af at Metro City-ringen åbner i 2019 og Nørrebroparken bliver genskabt efter gravearbejdet, vil jeg her fortælle lidt om parkens fortid som jernbanestation.

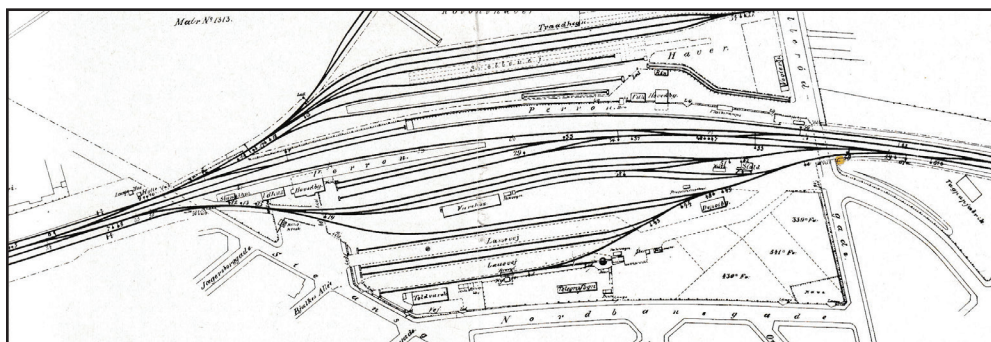
Da Klampenborgbanen åbnede i 1863, var der ikke megen bebyggelse på det man i dag kalder Ydre Nørrebro. Hvor banen krydsede Lygteveien (fra 1878 Nørrebrogade) var der enkelte huse og småindustrier samt de store gårde Pedersdal, Pedersminde og Ventegodt, som endnu i 1870'erne drev landbrug. Da man næppe kunne vente nogen trafik fra de 2-3 km mod vest liggende lands-

byer Utterslev og Brønshøj, fandt SJS (Det Sjællandske Jernbaneselskab) ingen baggrund for en station mellem Københavns 2. banegård, som lå ca. hvor Dahlerupsgade ligger i dag og Hellerup. De sporadiske forsøg på at få en station, som fremkom fra forskellig side allerede i 1860'erne, blev alle afvist.

I mellemtiden var bebyggelsen på Ydre Nørrebro for alvor begyndt at komme i gang, og da planerne om en station blev kendt, tog det for alvor fat. Planerne medførte en lang række spekulationsbyggeri bag Stefanskirken, der blev indviet 2. Juledag 1874 - Stefansgade

Den gamle Nørrebro station set fra en ejendom i Stefansgade ca. 1920. I forgrunden til venstre Station A for tog mod Hellerup.

Sporplan for Nørrebro Station 1916. Man må tænke sig forbindelsen til og fra København til venstre side fortsættende mod Hellerup til højre. Forbindelsen med Slangrupbanen (Stensporet) ses øverst i planen som en skråt opadgående linje.

hed indtil da Havremarksvej, hvor man forventede stationen placeret. På grund af forfatningskampen i Rigsdagen blev der først lidt efter lidt i årene 1882-1884 bevilget de fornødne midler til at ekspropriere et område af Havremarken syd for Nørrebrogade. Beboerne var blevet utålmodige, og i 1884 sluttede nogle sig sammen og tilbød privat at anlægge og drive en station, men Statsbanerne stillede for store økonomiske krav.

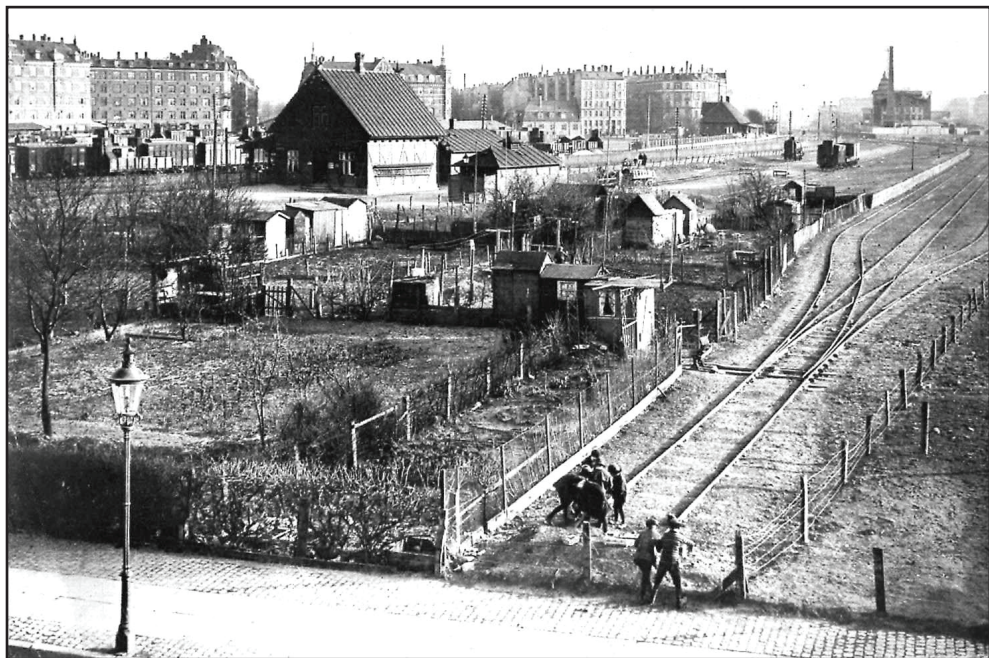
Yderligere bevillinger sikrede at man i 1885 kunne påbegynde anlægget af en station, mens forbindelsesbanen til Frederiksberg først kom i 1896. Der var dog uafklarede forhold omkring de fremtidige banegårdsforhold, og man mente at stationen kun skulle være midlertidig og fik derfor en speciel udformning, idet der - på hver sin side af banen - anlagdes to helt selvstændige ekspeditionsbygninger, Station A på østsiden ud for Bjelkes Allés udmunding i Stefansgade, mens Station B lå 250 meter nordligere

og vest for banen ud for den senere Hillerødgades skole med adgang fra 'veien til Bispeengen' (senere Lyngbygade nu Hillerødgade). Begge stationer var opført i bindingsværk uden mange falbelader, og især Station B var ret besked, idet den kun rummede vestibule, billetsalg og rejsegodsekspektion. Man regnede ikke med mange passagerer ind til Københavns banegård. Station A var lidt mere rummelig og havde endog en egentlig ventesal, og den udvidedes gennem tiden med nogle mindre tilbygninger.

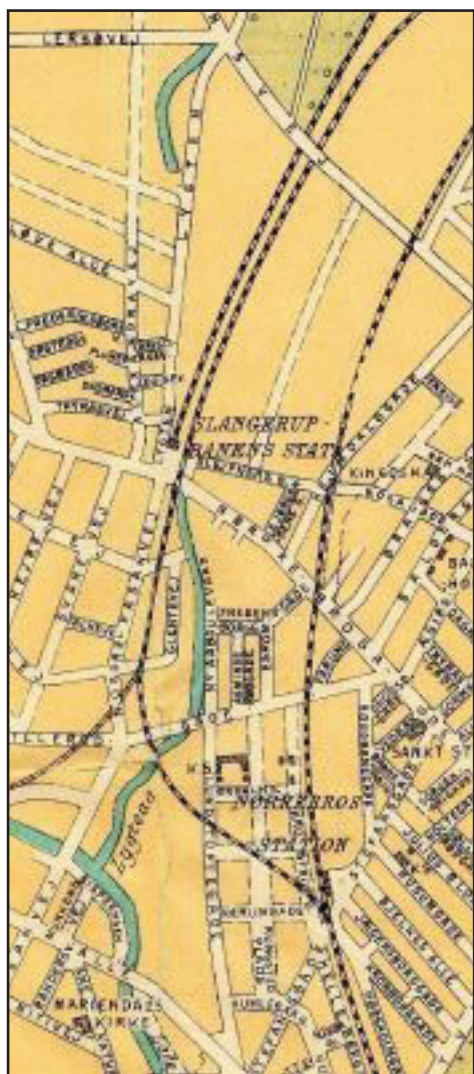
Dels fordi man ikke regnede med at lade alle tog stoppe ved Nørrebro og dels af hensyn til godstogene, udførtes stationen med særskilte perron- og gennemkørselsspor, således at gennemkørende tog kunne overhale tog, der holdt ved perronerne. Under projekteringen påregnedes anlagt en perrontunnel under de 4 gennemgående spor, men den blev aldrig udført, der var jo ingen omstignende rejsende.

Nørrebro station åbnedes med lidt forsinkelse 1. juli 1886 og fik hurtigt en god benyttelse på de store udflugtsdage. Derfor blev det snart alle tog som holdt på Nørrebro station undtaget iltogether med forbindelse til Sverige. Persontrafikken voksede jævnt op til århundredeskiftet, hvor kvarteret omkring stationen var fuldt bebygget. Det var fortsat næsten udelukkende billetter til Nordbanen til Helsingør over Hillerød og til Klampenborgbanen der solgtes, for ind til Københavns centrum var der langt bedre forbindelser med sporvognen fra Nørrebrogade. Klampenborgbanen var nemlig primært tænkt som en "skov-

tursjernbane" med endestation tæt på attraktioner som Dyrehavsbakken, Jægersborg Dyrehave og Bellevue Strand. Forventningerne blev indfriet: Banen var en bragende succes fra første dag og fortsatte et lille stykke ind i 1900-tallet med Nordbanen via Hillerød til Helsingør samt et motortog, som kørte lokalt fra Nørrebro via Hellerup til Østerport og retur. Når togene kørte fra København, må man forestille sig, hvordan de måtte passere den ene niveauoverskæring efter den anden. Omtrent hvor Radiohuset på Rosenørns Allé lå, skilte banen sig i to - den ene til Roskilde via Frederiksberg og den anden via Nørrebro til Hel-

Nørrebro station set fra Lyngbygade/Hillerødgade. Til venstre -over kolonihaverne- ses Station B for tog mod København. Station A i Stefansgade skimtes i baggrunden.

Allerede i 1923 er den kommende "Højbane" tegnet ind på det aktuelle københavns-kort, selvom det endnu da kun var et projekt. Bl.a. ses her forbindelsen til Slangstrupbanen (Stensporet), der dog ikke helt holder i virkeligheden.

lerup, og der var forhindringer undervejs - på strækningen til Frederiksberg passeredes først H. C. Ørstedesvej og kort efter Bülow'svej, og på strækningen mod Nørrebro først Nordvestvej, som nu hedder Rantzausgade samt Jagtvej. Ved alle overskæringer måtte al anden trafik pænt vente på, at togene var passeret. Efter Nørrebro Station krydsede banen først Lyngbygade, som nu hedder Hillerødgade og så Nørrebrogade, hvilket også her skabte trafikpropper.

Da persontrafikken på banen fra København via Nørrebro til Hellerup stoppede omkring 1930, fortsatte der dog lidt godstogtrafik på strækningen fra Nørrebro og mod Hellerup først og fremmest med forbindelse til Frihavnen, der åbnedes i 1894 og togfærgeren til Sverige. Senere blev området mellem Nørrebro og Bispebjerg stationer brugt til parkering af godsvogne til Dan-Link forbindelsen, som sluttede, da Øresundsbroen blev åbnet.

Sammensat november 2018 af John Dickov Hansen med hjælp fra følgende kilder:

Byens Baner - Jernbanen i København i 150 år af John Poulsen - forlag: Bane Bøger.

Nørrebros stationer gennem 100 år 1. juli 1886-1986 af Peer Thomassen - forlag: Bane Bøger.

Arkivet har i 2018 modtaget dette smukke maleri udført af Peter Kjær i 1945. Han boede i Hiort Lorentzens Gade 17, 3. sal th. og maleriet viser udsigten fra hans vindue set mod det gamle Landsarkiv.